

MAGYARORSZÁGI BOLDOG MARGIT ÉLETE

IX. Gergely római pápa és II. Frigyes császár idejében, amikor Krisztus utáni 1237. évet írták, a tatárok, ez a barbár és hihetetlen népség, elhagyták hazájukat és hevesen megtámadták a magyar királyságot, s akkora dühvel, vadsággal és kérlelhetetlenséggel dúltak, hogy nem kegyelmeztek se nemnek se kornak, s mindent tűzbe meg lángba borítottak. Ebben a veszedelemben, a katolikus Endre király¹ belátta, hogy csupán emberi erővel nem tud országa ily nagy romlásának és pusztításának ellentállni és tudván azt, hogy a győzelmet rendszerint égi segítségnek kell tulajdonítani: fenséges hitvesével, Mária királynéval, együtt fogadalmat tett az Úrnak, hogyha kegyelmében részesíti, hogy helyt állhasson ezek ellen a kegyetlen népek ellen, avagy azok további harc nélkül hamarosan eltávoznak országából, akkor az Úrnak szenteli első születendő leánygyermekét, elhelyezvén ezt a prédikátor-szerzetesek rendjében. És íme, miután megtette fogadalmát és azután, hogy ne kísértse Istent és emberi eszközökhöz nyuljon, hatalmas hadsereget gyűjtött össze, hogy az istentelenek ellen vonuljon, azok csodálatos módon hátat fordítottak neki és visszamentek hazájukba. Miután a tatárok kivonultak, a nemeslelkű király halhatatlan köszönetet mondott az Úrnak. És nemsokára, minthogy a királyné megfogant, s amikor eljött annak ideje, gyönyörűséges

¹ A tudós Serafino Razzi atya tévedésből következetesen Endréről beszél Béla helyett. Ezzel a történeti névcserével még később is találkozunk, mert Fra. Gio. Michele Piò Bolognese bolognai szentdomonkosrendi szerzetes művében, «Delle vite de gli hvomini illvstri de S. Domenico» Bologna, 1607, (Második kiadás

1620), úgy igyekszik áthidalni Serafino Razzi legendája és Silvano Razzi Boldog Margit legendája meg a későbbi legendagyűjtemények közti ellentétet, hogy leírását így kezdi el: «Margit nővér, Máriának és Endrének, Magyarország királyának akit IV. Bélának neveztek, volt a leánya...»

leánygyermeket szült, akiről szülei azt akarták, hogy a szent keresztkútnál a Margit nevet nyerje el, remélve, hogy majd az erénynek valóban olyan értékes margarétájává fog fejlődni, aki méltó ajándék lehet, hogy a Paradicsom királyának felajánlják. S így ezt a leányt születése előtt Istennek szentelték.

Nagy gondot fordítottak nemeslelkű szülei arra, hogy istenfélelemben és szent szokásokban neveljék, annál is inkább, mert a leányka olyan élénk értelemről és jó szellemről tett tanúságot, hogy az udvarban mindenki nagyon elcsodálkozott és bámulta őt ezért. Történt pedig, két éves lehetett Margit, hogy apja nagy sereget gyűjtött össze és hadbavonult Ausztria hercege ellen, hogy megütközzék vele. Királynő édesanyja megkérdezte leányától, hogy milyen lesz ennek a csatának a kimenetele. Mire Margit azt felelte, hogy az ellenséges herceg el fog esni, és apja serege véreséget fog szenvedni, de ennek ellenére királyi apja sértetlenül fog megérni. S minden így is történt.²

Amikor elérkezett a három éves és hat hónapos korhoz, apja és anyja, akik emlékezetükben tartották megtett fogadalmukat, vidám arccal és alázatos szívvel vitték el a szent Katalin szűz és vértanuról elnevezett kolostor nővéreihez és ott különösen tisztelendő Olimpia grófnő, — igen jámbor és bölcs asszony volt — gondjaira bízták, hogy az Margitot ebben a zsenge korban az Isten szolgálatára nevelje. Olimpia grófnő ugyanis Margittal együtt lépett a kolostorba, s néhány nap múlva felvette a szent köntöst és haláláig hűségesen kitartott ebben, s amíg élt serényen gondját viselte a szent gyermeknek, Margitnak. Az előbb említett kolostornak, amely a prédikátorbeli szerzetesek rendjéhez és annak fegyelme alá tartozott, apácái nagy örömmel fogadták a királyleányt, aki mint növekedett korban, úgy gyarapodott erényekben és alázatosságban. Egy év leforgása alatt, ahogy legjobban tudta, a boldogságos Szűz Officiumát is tudta;³ úgy tanulta meg, amint hallotta, hogy a nővérek mondogatják. Már ebben a korban is került a gyermeki játékokat és szokásokat, s semmi sem szerzett örömet neki, csak az, ha komoly, szellemi dolgokról hallott. Még nem töltötte volt be negyedik életévét, amikor azt akarta, hogy öltöztessék be a szent egyházi köntösbe, s azt olyan komolysággal és alázatossággal öltötte magára, hogy mind elcsodálkoztak és megdöbbenek. Őt éves volt, amikor észrevette, hogy sokan a nővérek közül meztelen derekukon ciliciumot hordanak; addig könyörgött Olimpia nővérnek, míg az titokban meg nem engedte neki, hogy hordja ő is. Miután néhány napig hordta a ciliciumot

² A gyermek Margit eme jóslatáról a különböző legendákban két változat is ismeretes. Az egyik szerint azt állította volna, hogy apja serege győztes lesz, a másik szerint — bár apja ellenfele a csatában elesik — a magyar király véreséget szenved. Erről a kérdésről részletesen ír dr. Lovas Elemér: *Árpád-házi Boldog Margit élete* (Budapest, Szent István-Társulat 1939) c. alapvető munkájában. V. ö. 69—71. old.

³ Lovas i. m. nem tartja valószínűnek, hogy tudta volna Szűz Mária officiumát. «Ha valamit tudott is belőle mondani, — folytatja Lovas — az elég tökéletlen lehetett, hiszen latinul kellett volna tökéletesen kiejtenie olyan szavakat, amiket nem értett; hozzávehetjük, hogy ekkor bizony még magyarul is elég tökéletlenül beszélt». (80. old.)

gyenge és zsenge kora arra készítette, hogy letegye és későbbre halassa annak hordását, amikor már ellenállóbb és testileg sokkal erősebb. Annak ellenére, hogy király leánya volt, szegényesebben öltözködött, mint bármelyik más nővér: s minthogy nem hordhatott ciliciumot, meztelen bőrére ugyanabból az anyagból készült öveket tekert.

Mikor apja ura és királyné észrevették, hogy drága gyermekük milyen eredménnyel gyarapodik szellemiekben és az Úr szolgálatában, pompás és megcsodált kolostort építettek a Duna egyik szigetén, amelyet Nyulak szigetének neveztek.⁴ Nagylelkűségüknek megfelelően sok világi birtokot adományoztak neki és azt akarták, hogy mind a sziget, mind a kolostor a boldogságos Szűznek szenteltesse. Sok más nővér kíséretében azután ide hozták a szentéletű leánykát, aki tíz éves korában Boldog Humbert, a prédikátorrendi szerzetesek főmestere, kezébe letette a szent fogadalmat.

Boldog Margit mind testalkatára, mind arcára nézve csodaszép volt, lelke olyan szelíd, nyugodt és kiegyensúlyozott volt, hogy úgy tűnt, semmiféle viszontagság meg nem zavarhatja. Különösen a beszédje volt kellemes, olyannyira, hogy nem csupán a nővérek járultak szívesen hozzá, hanem nemes hölgyek és hercegnők is hozzáfordultak, hogy beszéljenek vele és tanácsot kapjanak tőle. Nagyon szerette a csendet és a magányt; igen rossz néven vette ha jobban tisztelték és becsülték mint a többi nővért s ha azt mondták neki, hogy király leánya. A napnak első órájától kezdve egészen az étkezés idejéig mélyen elmerült az imádságba: azután nem minden könny, együttérző sóhajlás és alázatosság nélkül, megcsókolta a feszület szentséges sebeit és a nővérekkel együtt ebédelni ment és megelégedett a refraktórium közönséges ételével. Sohasem vett magához más ételt, mint a kolostor közös és egyszerű menzája főztjét. Éppenúgy sohasem aludt másutt, mint a szokásos és közös hálóteremben, hacsak valami igen súlyos ok őt arra nem készítette. Mindig azt akarta, hogy körülötte néhány felnőtt nővér legyen, akikkel kedvére beszélgethessen és vitatkozhatson szellemi dolgokról. Az éjszakák nagy részét imádságban töltötte, ügyelve arra, hogy az odavetődő nővérek meg ne lessék vagy félbe ne szakítsák. Az ebédnél egészen a vecsernye idejéig valami munkával foglalatzkodott, hogy a henyelést elkerülje: különösen szívesen dolgozott a templom díszítésén és annak szolgálatában. S ha néha látogatók megakadályozták, hogy megszokott munkáját végezze, addig nem volt nyugta, amíg az elmulasztottat nem pótolta.

Gyenge testi ereje ellenére a szent regulák és szabályok összes bűjtjeit megtartotta és nagycsütörtökön a vacsorától kezdve egészen a nagyszombati vecsernyéig semmit sem vett magához: sűrű könnyeket hullatva csak avval foglalkozott, hogy édes Megváltójának keserű szenvedéséről elmélkedjék. Nagypéntek éjjelén bár megszokott ágya mindig kemény és rideg volt, egy földre leterített zsákra pihent le. A boldogságos Szűz ünnepeinek vigiliáin kenyéren és vizen bűjtölt, s

⁴ Lovas idézett munkájában egész fejezetet szentel a szigeti kolostor és annak lakói leírásának. IV. fejt.

hasonlóképp néhány más szent ünnepének előestéjén is, akiket különös pártfogójául választott. Nagy figyelemmel hallgatta a szentbeszédeket, különösen pedig azokat, amelyekben az Ég dicsőséges királynéjáról volt szó, akit Margit különös szószólójául és pártfogójául választott. Sohasem hívta a boldogságos Szűzet más-ként, mint Isten anyja és boldog reménységem. S minden esetben, ha mások vették ajkukra Szűz Mária nevét, vagy ő ejtette ki száján, mélységesen meghajolt. Amikor elment a feszület előtt, amely a kapitólium falára volt festve, térdreborulva imádta az Urat.

Ezt a földi angyalt különösen akkor látta az ember vidámnak és örömtől repesőnek, ha a szent engedelmesség nevében alacsonyrendű és megvetett munkával foglalatzkodott. Arra törekedett, hogy amennyire tisztelték a világiak és a nemesek, olyannyira haladjon az alázatosságban és az önmaga megvetésében. Így tehát nem úgy élt, mint annak a tartománynak a királyleánya, hanem mint akármelyik egyszerű származású nővér, s önnönmagáról a legrosszabb véleménnyel volt. Ennek ellenére mégis, habár sajátmagát lealacsonyította és megvetette, az egész kolostor érdeme szerint tisztelte és különösen magasztalta. Feleleteiben ez a szűz igen bölcs volt, mint ahogyan az volt cselekedeteiben is.

Amikor egyszer figyelmeztették, hogy enyhítsen életmódjának ily nagy rideg-ségén és szigorúságán, s halassa el az önsanyargatást arra az időre, amikor már érettebb, így válaszolt: *«Mondjátok, ki az, aki hosszú életet tud ígérni nekem, hogy mindezt akkor tehessem meg? Nem bölcs emberhez, sem tökéletes keresztényhez illő, hogy a jövő reményében elhanyagoljam a jelent, amely alkalmas és megfelelő arra, hogy jót cselekedjem. Én nem tudom, hogy mennyi ideig élek ebben a tűnékeny és halandó életben, vagy mikor akar az én Megváltóm magához szólítani, tehát nem szünhetek meg jót cselekedni, azért, hogyha elérkezett az órád, készen álljak a halálra.*

Egy tiszteletreméltó prédikátorrendi szerzetes elmesélte egyszer Krisztus eme boldog jegyesének, hogyan jutottak el a régi egyházatyák Isten igazi megismerésére. Amikor egyszer aludt, csodálatosképpen aranybetűkkel írott könyv jelent meg előtte és egy hangot hallott, amely így szólt hozzá: *Kelj fel és olvasd!* Felkelt ágyáról és elolvasta ezt a néhány, de istensugallta szót: *Szeresd Istent, vesd meg önnönmagadat, ne vess meg és ne ítélj el senkit!* Ez volt a régi egyházatyák tökéletessége. Ebből boldog Margit megtanulta, hogy nagyon megvesse sajátmagát, s minden felebarátját tisztelje.

Még jobban az Isten szolgálatára tüzelte őt fenséges és szent őseinek emléke, különösen pedig Szent Istváné, Magyarország első királyáé, aki beszédével és szent-séges példaadásával visszavezette az igaz hithez azokat a magyarokat, akik előbb hitetlenek voltak. Felmerült előtte a tiszta szent Henrik király, aki bár a császár egyik igen könnyűvérű leányát vette volt feleségül, sikerült hitvesét rábeszélnie, hogy mindketten tiszta ölelésükben megőrizték a szent szűzesség hófehér liliumát. Eszébe jutott Boldog Margitnak Szent László fenséges emléke s az, hogy milyen bölcsen és milyen keresztényien kormányozta országát és a földön megszerezte

⁵ V. ö. Lovas i. m. 145—155. old.

magának a szent címet és nevet, az égben pedig az örök és hervadhatatlan koszorút. Végül pedig soha el nem halványodott lelki szemei előtt nagynénjének, Szent Erzsébetnek szentséges példája, aki viselkedésével férjét szent életre vezette, s aki aztán, amikor özvegyiségre jutott, olyan irgalmasszívú és megértő volt a szegény betegekkel és szűkölködőkkel szemben. Gyakran elmélkedett ezekről a dolgokról és hosszú s mély sóhajtásokban tört ki és arra kérte a fentebb említett szenteket, az ő rokonait, hogy követhesse nyomukat és lépteiket, s eljuthasson így abba a boldog hazába, ahol ők örvendeznek.

Annyira együttértett a betegekkel, hogyha valaki a kolostorban megbetegedett, sajátkezüleg állt szolgálatára és nagy jószívúsággal ápolta. Amikor pedig azt hallotta, hogy a közelben szegények vannak, maga készített ételeket számukra s annyit, amennyi kellett. S egy elöregedett laikus páter számára, aki enni kért tőle, bőségesen küldött ételt, amely olyan jól volt elkészítve és olyan gondosan megfőzve, hogy a sebbel-lobbal és kevés szeretettel készült dolgokra vonatkozólag ez a közmondás keletkezett: *Ezek a dolgok nem a mi asszonyunk Margit nővér regulái szerint valók!*⁶ Amikor néha megtörtént, hogy az ablakból vagy a kórus rácsozatán át néhány szegény nyomorékot pillantott meg a templom kövezetén heverni, a szánalmon kívül, mely lelkében felébredt, hálát adott az isteni irgalomnak azért, hogy egészségesnek teremtette és őt így megőrizte és nem engedte, hogy hasonlóvá váljék azokhoz a nyomorultakhoz. Apja urától, királynő édesanyjától és más rokonaitól kapott ajándékaiból bőséges alamizsnát juttatott az egész királyság szegényeinek, s különösen a szemérmes elszegényedett nemeseknek. Gyakran felszólította apját, hogy tisztelje a templomokat és az Isten szolgálatára szentelt helyeket; hogy ne engedje, hogy az erősebbek elnyomják az özvegyeket és árvákat; hogy bölcsen kormányozza népeit. Szent felszólításai nem hangzottak el hiába, sőt Endre király mindég tekintettel volt rá és sok dicséretreméltó dolgot vitt végbe leánya kérésére és bőkezűen osztogatott alamizsnát.

Hosszú és véres háború dúlt akkor Endre király, boldog Margit apja, és Csehország királya között, amely háború — miután mind az egyik, mind a másik fél nagy veszteségeket szenvedett — Isten jóságából véget ért. Megkötötték a békét, s hogy azt még jobban megszilárdítsák Csehország királya Magyarországra jött, ahol Endre király őt nagy tisztességgel és ünnepélyességgel fogadta, s egész ittartózkodása alatt kedveskedett neki. Végül még lelki vigaszt is akarván nyújtani vendégének, a király elvezette őt a zárdába, hogy leányának szent példájából és a vele való beszélgetésből erőt merítsen. Amikor a fentemlített cseh király ennyi szépséget ily szent erkölcsökkel látott párosulva (Boldog Margit akkor 19-ik életében volt és külsejét tekintve szépséges) annyira elragadta őt, hogy amint visszatért a városba tárgyalni kezdett a királlyal, hogy leányát nőül kaphassa; kijelentette, hogy a megkötött békét ez a frigy még jobban megerősítené és a két királyság örök békében és feloldhatatlan kötelékkel egyesülhetne. S mindez a sátán ösztökélésére történt, aki nem tudta nézni, hogy a szent hajdon mennyire gyarapodik

⁶ Marcellus legendájában úgy adja elő, hogy a fenti mondást a fegyvelemsértő

nővérekkel szemben alkalmazták. V. ö. Lovas i. m. 217. old.

elk iekben s meg akarta zavarni békéjét. Endre király, hallván ezt, nagyon meg-
avarodott lelkében, de félvén attól, hogy királyi vendégét elszomorítja, nem
mutatta meg annak igazi lelkiállapotát, hanem azt válaszolta neki, hogy ez a házas-
ság nagyon kedvére való lenne, ha ugyan lehetséges lesz a fogadalom és szerzetesi
beöltözés nehézségeit elhárítani. Erre a cseh király azt válaszolta, hogy nem lesz
nehéz a pápától elnyerni a diszpenzációt, amely ily nagyfontosságú béke megerő-
sítését szolgálná, annál is inkább, hisz Margit még nem öltötte volt magára a fátyolt.
Endre király tehát igyekezzék minden rendelkezésére álló eszközzel rábírní leányát,
hogy az a maga részéről beleegyezzék a frigybe. A király és a királyné megígérték
hogy mindent, ami módjukban áll, el fognak követni, s megfelelő időben vissza-
tértek a kolostorba és a szokásos és illendő kölcsönös üdvözlések után a király
így szólt leányához: *«Milyen hálával tartozunk Istennek, drága leányom, hogy ke-
gyelme segítségével végét vehettük annak a sok csapásnak, amely országunkat sújtotta
a hatalmas cseh király és köztünk dúló hosszú háború folyamán; nem is tudnám
neked mindezt leírni. Most királyságunk nyugodtan élvezi végre a békét, s ennek a cseh
királynak bizalmát és udvariasságát, aki hajlandó volt eljönni hozzánk és ilyen csa-
ládiassággal a mi királyi lakunkban tartózkodni, mintha édes egy fivérünk lenne. Min-
den alkalmat meg kell hát ragadnunk, hogy amennyire csak módunkban áll, elnyerjük
őfelsége tetszését. Minthogy pedig ő, hogy a megkötött békét megszilárdítsuk, rokonságra
óhajt lépni velünk, s téged, leányom, nőül akar venni; kérünk tehát téged, királyi
édesanyád és én, — aki tanuskodhatom a mellett, hogy milyen jó és hasznos lesz ez
a frigy nem csupán a két királyság, Csehország és Magyarország számára, hanem az
egész kereszténység számára, — adj meghallgatást ezen jogos és méltányos kérésünknek.
Az ifjú, aki nőül kér téged, ha származásáról akarunk szólni, király, még pedig igen
hatalmas király; gazdagságát tekintve mérhetetlen kincsei vannak; ami pedig hatalmát
illeti, királyságunk hosszú időn át nyögte és érezte fegyvereinek erejét. Ifjúságának
virágkorában van; jó megjelenésű; bátor, udvarias, erényekben gazdag, s téged pedig
mindenek felett szeret. Az a fogadalom, amelyet születésed előtt tettünk és szerzetesi
fogadalmad nem lesznek akadályok, mivelhogy a Szentatyától, aki Isten helytartója
e földön, könnyen megkaphatjuk a felmentést. Ha kitarasz a mellett, hogy — mint
jelenleg vagy — továbbra is apácaként élj a kolostorban, abból csak neked lesz hasznod
vagy rajtad kívül néhány más személynek; ha azonban teljesíted azt, amire most kérünk,
akkor két igen fontos királyság üdvének leszel forrása, sőt az egész keresztény vallásnak
javára válsz, minthogy a mi békénk a csehekkel nem közepes, hanem igen nagy haszonnal
fog járni. Tégy kedvére tehát, leányom, drága édesapádnak és szeretett szülőbanyádnak,
s mondj igent erre a megtisztelő leánykérésre.»* A király evvel befejezte szavait. A bölcs
és alázatos szűz, aki egy ideig hallgatott és mélyen töprengett, így felelt királyi
apjának: *«Nem hittem volna, igen drága és igen tisztelt édesapám, hogy ma ily szavakat
fogok tőled hallani; szavakat, amelyek sokkal keservesebbek voltak számomra, mint
amilyeneket valaha is hallhattam volna. Olyan keserűséggel töltötték el lelkemet, hogy
egészen magamon kívül vagyok. Sohasem hittem volna — minden tiszteletemmel legyen
szabad megjegyznem — hogy arra akartok szándékom ellenére oly bőbeszédűséggel és
oly hathatós érvekkel rábeszélni, amire most készültetek. Hát hol van az Istennek tett*

fogadalom emléke? Hol van a kapott jóitéményért való háladatoság? Hol van az a szeretet, amelyet irányomban mindig tanusítottatok? Azt óhajjtátok tehát, hogy én elhagyjam az igen szeretett és igen tiszta jegyesemet, Jézus Krisztust, és földi és halandó jegyesnek nyujtsam kezem? Azt akarjátok, hogy megszegjem Istennek tett fogadalmamat és magam egy férfinak adjam át? Azt kívánjátok, hogy itthagyjam ezt a földöntúli életet, hogy romlottsággalteli földi életet éljek, amelyben annyi a nyomorúság? Nem itélem el, nem kárhoztatom és nem vetem meg Csehország királyát! Míg ő azonban egy földi királyság uralkodója, az én Jézusom az egész világ fejedelme; ha a cseh király jó megjelenésű, az én jegyesem Krisztus a legszebb minden emberek között; ha az hatalmas e földön, Krisztus a leghatalmasabb a földön, az égen és a poklokban; ha az bölcs, okos és erényes, az én uram Krisztus maga a bölcsesség és az isteni erény. Tehát, drága édesapám, ne beszélj nekem többé, kérlek, erről az ügyről, mivel lelkem szilárd és elhatároztam, hogy inkább meghalok, de nem vetem le ezt a ruhát, amelyet magamra öltöttem és nem csalom meg az én jegyesemet, Krisztust, halandó férjival kötvén össze sorsomat. Jól tudom, hogy ezeket a szavakat nem saját akaratodból és szándékos szerint mondtad nekem, mert jól ismerem őszinte és Isten felé fordult lelkedet, hanem inkább azért, hogy kedvében járj az említett cseh királynak. De tudd meg, apámuram, hogy nem szabad az emberek barátságában biznod, mert azok könnyen megszegik szavuk és hibáznak. S Isten segítsége nélkül, akit különösen félni és szeretni kell, a rokoni kötelek sem elég erősek ahhoz, hogy a barátságot fenntartsák. Mindent el kell követnünk, hogy az Ur barátságában megmaradjunk, mert ha ő barátunk, akkor igen kevéssé kell félnünk az emberek ellenségeskedésétől. Ami pedig azt az előnyt és hasznot illeti, amely — mint mondod — ebből a frigyből a két királyságra és az Egyházra háromolna, attól félek, hogyha ez megtörténne, akkor éppen az ellenkezője valósulna meg. Példát láttunk erre Konstancában, amikor ötvenéves korában kivették a kolostorból Normannát és a pápa diszpenzációjával nőül adták Henrik császárhoz; és ebből az egyesülésből születeli II. Frigyes, az Egyház üldözője, ez a gonosz és rosszindulatú ember. Bár az istent parancsolat arra kötelez, hogy engedelmeskedjem neked, mégis, amint Szent Péter apostot mondá, inkább kell Istennek engedelmeskednünk, mint az embereknek. S bár még nem vettem fel a fátyolt, mégis már az Urnak ígértem magam és ünnepélyes fogadalommal lekötöttem magam Isten szolgálatára. És ha a pápa fel akarna vagy fel tudna menteni engem fogadalmam alól — nem az én feladatam, hogy a fölött vitázzam, vajjon képes-e erre — semmi esetre sem fogadnám el az ily módon kapott diszpenzációt. Így tehát, szeretett apámuram és te édesanyám, kérlek mondjátok le arról a tervetekről, hogy engem férjhez adjatok, s beszéljétek rá a baráti cseh királyt, hogy keressen más asszonyt magának, minthogy én — amint azt már más ízben is kijelentettem — igen szilárdan elhatároztam, hogy előbb meghalok, de nem hagyom el ezt a ruhát és ezt az életet, amelyet választottam. Az Ur legyen veletek! Mikor a szentéletű hajadon kiment a szobából, édesapja és édesanyja tanácstalanul álltak ott, mert rosszul esett nekik, hogy nem járhatnak királyi barátjuk kedvében; másfelől viszont igen örültek, hogy nem kell Istent megbántaniok és nem kell boldog leánykájuk felsorakoztatott hatásos érvei ellen cselekedniök. Azután visszatértek a városba és a legjobb módon elnézését kérték a cseh királynak, aki végül is megelégedett avval, hogy Boldog

Margit egy rokonát vegye nőül. S így mind az egyik, mind a másik fél megbékélt.⁷

S az eljövendő pünkösdkor Boldog Margit, hogy a sátán incselkedéseinek elejét vegye, elküldött a prédikátorrendi atyák provinciálisáért, hogy az az esztergomi érsekkel és két másik püspökkel együtt jöjjenek Budára, mert három más vele egyidős nővérrel együtt ünnepélyesen fel akarta venni a fátyolt. A szentéletű hajdon azonban így sem szabadult meg a kísértésektől és megpróbáltatásoktól; sőt alig multak el a fentemlíttettek, amelyek felett Istent kegyelméből győzedelmeskedhetett, újabbak következtek, amelyek még nagyobb fájdalommal sujtották őt. Ami a külső ellenséget illeti, a magyar királyság immár békében élhetett, de íme megkezdődtek a belső széthúzások maga Endre király és fia István király között; az ország két részre szakadt és mindkét fél fegyverben állott; a főurak közül néhányan a király, mások a királyfi pártján állottak. A viszály és vérontás miatt, amely ebből mindkét félre származott, Boldog Margit annyi kint és fájdalmat érzett, éjjel és nappal annyi könnyet hullatott, hogy a nővérek mind elcsodálkoztak azon, hogyan lehetséges, hogy még él. S hogy kiengesztelje a mi Urunkat Istenünket és könyörületre indítsa meg apja és fivére iránt és hogy az ellenfeleket felvilágosítsa, hogy ne gyűlölködjenek és tegyék le a fegyvert, állandóan virrasztott, böjtölt, cilicumot hordott és sanyargatta magát, s a szokottnál is több időt töltött ájtatoskodásban.⁸

Ennyi bánat és rokonaitól elszenvedett sok üldöztetés következtében — mert testileg leromlott és kimerült volt — igen súlyos betegségbe esett. S minthogy kinyilatkoztatott neki, hogy életének végére ért és megközelítette immár lemondásainak koronáját és jutalmát, szívében nagy vidámsággal és örömujjongással magához hívta a kolostor összes nővéreit és hosszú szónoklatban Isten szeretetére buzdította őket; felszólította őket, hogy vessék meg ezt a földi életet, hogy tartsanak ki a jócselekedetekben, és türelmesek s erőlelkűek legyenek a kísértésekben és megpróbáltatásokban és lelki szemeik előtt mindég ott legyen az a jutalom, amelyet az édes Úr Jézus Krisztus ígért azoknak, akik őszinte szívvel követik tanítását; s ezeken kívül Boldog Margit még sok épületes dolgot mondott. Aztán, minthogy jelen volt néhány a mi rendünkhöz tartozó atya, akiktől felvette az összes szentségeket és a zokogó nővérek jelenlétében, akik siratták azt, hogy ilyen szent-

⁷ A legendák nagyrésze csak egy, legfeljebb két házassági tervről tud Boldog Margittal kapcsolatban, holott a későbbi kutatás négy ilyen házassági tervet állapíthatott meg. Az első kérő egy lengyel herceg volt, amikor a kis Margit hét év körüli leányka volt. A második terv akkor merült fel, amikor Boldog Margit már a szigeti kolostor lakója volt. Itt a források nagyon ellentmondóak. A legkomo-lyabb terv a harmadik volt. Ottokár cseh király kérte meg Boldog Margit kezét és maga Béla király nagyon hajlott erre, s

minden eszközzel rá akarta bírni leányát, hogy feleségül menjen kérőjéhez. Boldog Margit azonban — apja unszolása ellenére is — állhatatos maradt és Ottokár 1261. Karácsonyán feleségül vette Kunigundát, Béla király unokáját. Az utolsó házassági terv 1269-ben merült fel, amikor Anjou Károly követei jártak Bélánál, hogy uruk számára feleséget kérjenek. V. ö. Lovas i. m. 218—233. old.

⁸ Béla és István között kitört harcra vonatkozólag v. ö. Lovas i. m. 226—230. old.

életü nővér költözik el az élők sorából, «*In manus tuas domine commendo spiritum meum*» zsoltár első versét mondva, a nélkül, hogy a halálfélelemnek legkisebb jelét is mutatta volna, visszaadta boldog lelkét Teremtőjének, a mi időszámításunk szerint az 1271-ik évben, január 18-ik napján, harmincnyéves korában.

Miután ez a szent lélek boldogan jobblétre szenderült, ennek a szent holttestnek arcán olyan fényesség és ragyogás látszódott, hogy mindenki, aki csak látta, elcsodálkozott ; mert nem halott arcának tünt, hanem mennybéli angyalnak. Olyan tömegesen jöttek minden vidékről az emberek, hogy lerójják kegyeletüket a szent tetemnél, hogy négy nappal el kellett halasztani a temetést, mely idő alatt a holttest nem indult oszlásnak, sőt lágy illatot árasztott. S ezt a boldog lelket minden korú és rangú ember csak dicsérte. A negyedik napon a király és a királyné édesanyja által elrendelt gyászpompával temették el ; nagyon megsiratták és bánkodtak halála miatt s úgy temették el, mint boldogot. Temetésén jelen volt az esztergomi érsek, más püspökökkel és prelátusokkal.

Egy ájtatos nő, aki körülbelül harminc mérföldnyi távolságban lakott a kolostortól, amelyben Boldog Margit meghalt, annak halálát követő reggelen megkérdezte férjét, hogy vajjon hallotta-e emlegetni Boldog Margitot, Endre király leányát. Mikor az erre igenlőleg felelt, így szólt hozzá : «*Tudd meg, hogy ma éjjel láttam Boldog Margitot, amint nagy ragyogás és dicsőség közepette felment a mennyekbe és azt mondta nekem, hogyha elzarándokolok a sírjához, azt a kegyelmet kapom meg, amelyet csak kívánok.*» A jámbor férj hitt feleségének, ennek a szentéletű asszonynak, s elvitte őt magával a fentemlített kolostorba, s a Boldog királylány érdemeiért és közbenjárásáért jogos kérésünknek az Úr meghallgatást adott. Egy másik ájtatos nő, a premontreiek szerzetéből, néhány nappal azelőtt, hogy Krisztusnak ez a szolgálóleánya jobblétre szenderült volna, látta a Mennyek Királynőjét, szentek és angyalok nagy tömege kíséretében, tiszta kezeiben drága aranykoronát tartva, belépni abba a kolostorba, ahol Boldog Margit élt és a jelenlevő szentek nagy örömujjongása és ünneplése közepette látta, hogy azt megkoronázza. Azután hosszú és széles lépcsőt látott, amely az égig nyúlt fel és látta, hogy a Szűzanya ezen át visszatér az égbe, s úgy tünt neki, hogy a többi kiválasztott társaságában Boldog Margit is, örömtől repesve s nagy vidáman követi őt. Mikor azután néhány nap múlva Boldog Margit haláláról hallott, megértette, hogy mit jelentett a látomása.⁹ Erzsébet nővér, akit Szent Antalról elnevezett kolostorban szenteltek fel, elmesélte, hogy akkor, amikor Boldog Margit beteg volt, abból a kolostorból, amelyben szűz Margit élt, egy villámló csillagot látott feltűnni, amely lassan-lassan az égig emelkedett és amikor megkérdezte azokat a szenteket, akik azt kísérték, hogy mit akart ez a fénylő csillag jelenteni, azt válaszolták neki, hogy ez Margit-

⁹ Serafino Razzi atya csak arra szorítkozik, hogy a számos csodatétel közül a fontosabbakat említse meg. A csodákat

részletesen tárgyalja Lovas i. m. X. fejezetében.

A fenti csodára vonatkozólag v. ö. Lovas i. m. 237. old.

nak, a magyar király leányának, üdvözült lelke, amely a földi kolostorból az égibe és természetfölöttibe vitetik.¹⁰

Ugyanezekben a napokban kolostora prioránál álmában egy Fra Romano nevű ájtatos szerzetes jelent meg, aki néhány nappal ezelőtt szenderült jobblétre és aki azt kérte a priortól, hogy lelki üdvéért engesztelő szentmise áldozatot mutassanak be, hogy minél előbb kikerülhessen a tisztítóútból, ahol jelenleg tartózkodik. Amikor a prior aztán megkérdezte, hogy nem tud-e semmit Boldog Margitról, aki tizenkét nappal ezelőtt hagyta itt a halandó életet, azt válaszolta, hogy az azonnal az égbe szállt fel, s aranyos és díszes ruhába volt öltözve.¹¹

Jézus Krisztus eme szent jegyesének halála után, minthogy nap mint nap gyarapodtak a csodái, Rómából inkvizitorokat küldtek, hogy összegyűjtsék csodátevéseit, avval a célzattal, hogy aztán szentté lehessen avatni. S mikor ezek eskü alatt sok személyt kihallgattak, megállapíthatták, hogyan fedte fel életében különböző embereknek többiben szívük legtitkosabb gondolatát, amelyet isteni segítséggel ismert meg; hogyan szabadította meg a jámbor laikus frátert, Jánost, a váltóláztól, akit ez a nyavalya már jóideje kínozott; hogyan mentett meg a haláltól egy fiatal nővért, csupán imádsága segítségével, aki mély kútba esett volt, s aki nem fulladt meg, hanem ki tudott onnan jönni, illetve kihúzták onnan, anélkül, hogy a legkisebb sérülés látszott volna rajta. Ugyancsak az inkvizitorok állapították meg, hogy Boldog Margit halála után sírjánál csodálatos módon visszanyerte egészségét egy ember, aki három éve beteg volt, s aki Dán községben lakott. És hasonlóképpen meggyógyult egy leány, akinek keze teljesen béna volt. Egy ájtatos apáca tanácsára Boldog Margit sírjához hoztak egy béna leányt, akiről az orvosok már lemondtak volt s aki hasonlóképpen meggyógyult. Éppen így meggyógyultak a vakok, az eskórosak, a vízbetegségben szenvedők, megszabadultak az ördögtől a megszállottak és feltámadtak a halottak. Ezeket a csodákat azonban elhallgatom, nehogy túlságosan elnyujtsam a történetet.

Ennek a szent hajadonnak élettörténetét latin nyelven a velencei Szent János és Pál kolostor könyvtárában lehet megtalálni. Én ezt a történetet *Leandro atya*, a mi rendünk neves férfairól szóló mű szerzőjének vulgáris nyelven írott könyvéből merítettem, melyet az Urnak 1522-ik évében írt és január 25-én fejezett be Forli városában, ahol akkor száműzetésben élt.¹² Meg kell jegyezmem, hogy az egyik fejezetben elmeséli, hogy ennek a szent hajadonnak stigmái is voltak. Én is követtem volna őt ebben, ha a folyó évben, 1572-ben Chioggia-ban, rendünk ottani

¹⁰ V. ö. Lovas i. m. 237. old.

¹¹ Lovas a győri rendház Toma nevű szerzeteséről beszél, aki néhány nappal Boldog Margit halála előtt húnyt el. V. ö. Lovas i. m. 241. old.

¹² Nagy vesztesége a kutatóknak, hogy a tudós Leandro Alberti atya vulgáris nyelven írt legendagyűjteménye, amelyben a domonkosrend szentjéről írt, el-

veszett. A «Delle vite delle Vergini illustri per santità» című, 1520-ban írt munkája volt az első, amely az addig latinnyelvű legendáriumokat olasz nyelven tolmácsolta. Serafino Razzi atya nemcsak, hogy hivatkozik rá, hanem biztosan bőségesen merített is ebből a munkából, amelyet mi csak Serafino Razzi legendagyűjteményének közvetítésével ismerünk.

kolostorának könyvtárában nem akadtam volna rá a következő adatra : «Magyarországi Szent Ilona kapta meg csodás módon a szent stigmákat, és nem Boldog Margit, annak tanítványa, amint azt látni is lehet abból a legendából, amely ma Velencében a Szent János és Pál kolostorban található. Pedig sokan tévedésből a tanítványnak tulajdonítottak olyan dolgokat, amelyek a tanítómesterrel történtek meg. Én, sienai Fra Tommaso, jelenleg a velencei Szent Domonkosrendi kolostor priorja, egy bizonyos Fra Gregoriotól, aki a mi rendünkhöz tartozik és Magyarország provinciálisa volt, kaptam meg provinciájának pecsétjével lezárt levélben azokat az adatokat, amelyekről fentebb szólottam, s a fenti küldte el nekem az említett Boldog Ilona életrajzát is. Ugyanezt hallottam a mi rendünk tisztelendő generálisától, Raimondo da Capua-tól is, a Budán, a magyarországi tartományban, megrendezett generális kapitólium szertartása után.» *Haec ille.* Ez a sienai Fra Tommaso, korban és érdemben dúsan, a mi Urunk 1430. évében, december 20-ik napján szenderült jobblétre, amint arról másutt részletesebben írtunk, s a velencei Szent Domonkos templomban van eltemetve.¹³

Ford. *Pongrácz Alajos.*

SERAFINO RAZZI

¹³ Serafino Razzi atya itt saját munkájára céloz, amelyben részletesen foglalkozik Fra Tommaso, rendtársa, életével.